

AFGANİSTAN'A DAİR TARİHİ BİR GAZETE KÜPÜRÜ

Emanullah Han ve Atatürk – Afganistan Sefaretinin Açılışında

8 Ağustos 1919 tarihinde imzalanan Britanya'dan bağımsızlık anlaşması olan ünlü Ravalpindi Antlaşması'nın ardından, 19 Ağustos 1919 tarihinde Emanullah Han tarafından Afganistan'ın bağımsızlığının ilan edilmiştir.

Bu tarihten sonra İslam ülkeleri başta olmak üzere diğer devletler ile ilişkilerini geliştirmeye çalışmıştır. Bu sırada Atatürk ile Emanullah Han arasında samimi ilişkiler kurulmuş, Afganistan'a günkü şartlar altında ve imkânlar nispetinde destek olunmuştur. Bunların başında askeri ve sivil eğitim desteği de gelmektedir.

Okunan 1922 tarihli gazete yazısında tüm bunların izlerini görmek mümkündür. Türkiye ile Afganistan özgürlük mücadelesini eş zamanlı vermiştir. İngilizlerin de bir eliyle Türkiye'yi karıştırırken, diğer eliyle de Azerbaycan, İran, Afganistan ve Hindistan coğrafyasını karıştırdığını da hatırdan çıkarmamak gerekir. İngilizlerin İslamiyet'e verdiği zararı hiçbir devlet vermemiştir.

Asıl konumuza dönecek olursak Afganistan ile Türkiye'nin dostluğunun temelleri Atatürk zamanında atılmıştır. Okunan gazete yazısında belirtildiği üzere Afganistan bayrağındaki özellikler devletin yapısının o günlerde de oldukça dindar temellere dayandığını göstermektedir. Atatürk bunu sorun etmeden Afganistan'ı kardeş ve dost ülke/millet olarak görmüştür.

Malum olduğu üzere Afganistan önce Rus işgaline sonra da Amerikan işgaline karşı koymuştur. Karşı koymayıp da bu güçlerin yanında yer alanlar olduğu günümüzdeki Kâbil havaalanı örneğinden anlaşılmaktadır. Amerika ile çalışanlar, İngiltere ile çalışanlar vs. Kurtuluş Savaşı yıllarımızda bizde de İngiliz Muhipler (İngiliz Sevenler) Cemiyeti olduğu hatırlanmalıdır. Ve üstelik bunlar İngilizler ülkeden çekilirken üzüntülerinden peşlerinden ağıtlar yakmışlardır.

Dolayısıyla bu gibi durumlar maalesef yaşanabilmektedir. Şimdiki halde Afganistan'da Taliban isimli bir yapılanma güç ve iktidarı elinde bulundurmaktadır. Geçmişi itibarı ile terör örgütü olarak bilirse de içinde bulunulan şartlarda iktidarı ele geçirmiş bulunmaktadırlar. Bu itibarla buna takılmadan iki ülke ilişkilerinin tesisine çalışılmalıdır. Bir takım muhalif görüşlere de takılmamak gerekir. Konu Suriye olunca size ne Esat'ın rejiminden siz devlet olarak ilişkinizi devam ettirin denilirken (ki haklı da olunabilir), Afganistan konusunda ikircikli bir tavırla meseleye farklı bir yaklaşımla ve zinhar o tarafa bile bakmayalım denilebilmektedir.

Afganistan-Türkiye dostluğunun temellerini Atatürk atmış olup, gazete yazısında özellikleri belirtilen Afganistan bayrağını bizzat Atatürk'ün Afganistan seferinde göndere çektiği de unutulmamalıdır.¹ Yarınların ne getireceği belli olmaz. Dolayısıyla meseleye devletler açısından bakılmalıdır. Atatürk nasıl Afganistan'a destek olup yardım etmiş ise bugün de aynı yaklaşım benimsenmelidir.

¹ <https://www.ensonhaber.com/gundem/msbden-turk-afgan-kardesligi-paylasimi>

20 Mart 1338 (20 Mart 1922) Tevhid-i Efkâr

توحيد افكار

افغان استقلالنك تظاهر اتندن

قاردرش حكومت اسلاميه اورويابه سفيرلر كوندرومك صورتيله بوتون دولترلرله
تأسيس مناسبات ايدويور

افغانستانك (نودره) سفیری
عبدالهادی خان

افغانستانك اولونجه سورنده ايراز قعالت ايجسي، حكومتك اولونجه اصلاح ايجون باقات ائدالانلار موساي مشكورده بوتونجهسي هر نظارنده باقات يايئشهسي . مئن طريق توريه سوي ايجك ايجون هر دولو ارشادده بوتونجهسي افغانستانك بال جنويت وشكر ان ايله كوردنكر استكشافنك ان قوتلي عاملير .

بوتون بر دولال افغانستانك طريق ناليده آرزمانده يك هم طولور آتيجي كوستمكدهدر . بوقاردرش حكومت ايجون طريق ناليده كالمه سيبيله مونتق تقي ايلير .

بومناسبت افغانستانك اولونجه سفيرلكنه تعيين اينديكي سردار عبدالهادي خانك بروسني درج ايلويور . موي ايله العانده . ۳۰ ياشندهدر . بناه عليه حكومتك وسلاطه نئي كالمه مندماه وبورونه خمير كه يك برياشده بوتونجهدر .

(روما) ده افغانستان سفارتي

افغانستانك باراني عباسيه دولتك باراغيدر (بيروت) ده منشرعريجه « البلاغ » وقيقر ۱۳ شباط تاريخلي لسخه سنده معلومات آتيجي قيربيور :

« خة مصره اشراقتن (محمد نصير) يك (روما) ده بولون بروسنتن افغانستان سفارتنك كئادي ختند بر مکتوب آئشدر . مکتوب بوجده آتيدر :

« سة ماليه يك ريحي كوني (روما) ده مهم بر حادته كئيشامدي اولوم . افغانستان سفيري بوراده اقامت ايدن آتئش ادر مسلمان دعوت ايتشدر . مدهويك قسم اعطاي اكار اسلامي دون ايدى .

افغانستان سفيري بر طبق اراد ايدرك جناب حقه حدرنا اينديكن سوز كه افغانستانك استقلالندن ايتاليا حكومتك بر استقلال طابيهقتن طولاي ايك افغان سفيريكن (روما) به كنديكندن بخت ايتئش . متعاقب افغانستان باراغين جامعه تقديم ايله بولتك دولت عباسيه كئ باراني اولديني بيان ايله بشدر . باراغك اولونجه سنده بر دائره ، دائره ك ايجنده بر عراب وكمة مصلحه ك رسى بولونجهدر .

افغانستان سفيري باراني چاهت كوستردكن سوزك بوشن بره دعا ييجيه اسلام باراغينك ظهور ايدمكيني . مسلمانق و اخوت اسلاميه ساهنده بولنك هميك شان و شرف قازانمقني بيان ايلديني . متعاقب بوتون چاهت ايله وركنده باراني سفارتنك اوزونجه كئيشده ايدرك افغانستان مکتوبله وارده بولمئلر وسيريلر جيلانكئيددر . بلخامه افغانستان اميري امان الله خانك حضرتليك

توحيد افكار

افغان استقلالنك تظاهر اتندن

قاردرش حكومت اسلاميه اورويابه سفيرلر كوندرومك صورتيله بوتون دولترلرله
تأسيس مناسبات ايدويور

افغانستانك (نودره) سفیری
عبدالهادی خان

افغانستانك اولونجه سورنده ايراز قعالت ايجسي، حكومتك اولونجه اصلاح ايجون باقات ائدالانلار موساي مشكورده بوتونجهسي هر نظارنده باقات يايئشهسي . مئن طريق توريه سوي ايجك ايجون هر دولو ارشادده بوتونجهسي افغانستانك بال جنويت وشكر ان ايله كوردنكر استكشافنك ان قوتلي عاملير .

بوتون بر دولال افغانستانك طريق ناليده آرزمانده يك هم طولور آتيجي كوستمكدهدر . بوقاردرش حكومت ايجون طريق ناليده كالمه سيبيله مونتق تقي ايلير .

بومناسبت افغانستانك اولونجه سفيرلكنه تعيين اينديكي سردار عبدالهادي خانك بروسني درج ايلويور . موي ايله العانده . ۳۰ ياشندهدر . بناه عليه حكومتك وسلاطه نئي كالمه مندماه وبورونه خمير كه يك برياشده بوتونجهدر .

(روما) ده افغانستان سفارتي

افغانستانك باراني عباسيه دولتك باراغيدر (بيروت) ده منشرعريجه « البلاغ » وقيقر ۱۳ شباط تاريخلي لسخه سنده معلومات آتيجي قيربيور :

« خة مصره اشراقتن (محمد نصير) يك (روما) ده بولون بروسنتن افغانستان سفارتنك كئادي ختند بر مکتوب آئشدر . مکتوب بوجده آتيدر :

« سة ماليه يك ريحي كوني (روما) ده مهم بر حادته كئيشامدي اولوم . افغانستان سفيري بوراده اقامت ايدن آتئش ادر مسلمان دعوت ايتشدر . مدهويك قسم اعطاي اكار اسلامي دون ايدى .

افغانستان سفيري بر طبق اراد ايدرك جناب حقه حدرنا اينديكن سوز كه افغانستانك استقلالندن ايتاليا حكومتك بر استقلال طابيهقتن طولاي ايك افغان سفيريكن (روما) به كنديكندن بخت ايتئش . متعاقب افغانستان باراغين جامعه تقديم ايله بولتك دولت عباسيه كئ باراني اولديني بيان ايله بشدر . باراغك اولونجه سنده بر دائره ، دائره ك ايجنده بر عراب وكمة مصلحه ك رسى بولونجهدر .

افغانستان سفيري باراني چاهت كوستردكن سوزك بوشن بره دعا ييجيه اسلام باراغينك ظهور ايدمكيني . مسلمانق و اخوت اسلاميه ساهنده بولنك هميك شان و شرف قازانمقني بيان ايلديني . متعاقب بوتون چاهت ايله وركنده باراني سفارتنك اوزونجه كئيشده ايدرك افغانستان مکتوبله وارده بولمئلر وسيريلر جيلانكئيددر . بلخامه افغانستان اميري امان الله خانك حضرتليك

Soldaki nüshada bir satır katlanmış olduğu için sağdaki nüshayı aramak durumunda kaldık. Bu çabalar için Bilgi İşlem Uzmanı Adem Ezber Bey'e teşekkür ederim.

Tevhid-i Efkâr
Afğan İstiklalinin Tezahüratından
Kardeş Hükümet-i İslâmiye Avrupa'ya sefirler göndermek suretiyle bütün devletlerle te'sis-i münasebet ediyor.
Afganistan Londra Sefiri Abdülhadi Han
 İngiltere ile Afganistan arasında akd olunan muahede (anlaşma) üzerine süferâ mübadelesine (sefirler değişimine) ibtidar olunarak (başlanarak) bir taraftan İngiltere'nin (Kâbil) sefaretine tayin ettiği sefir mahall-i memuriyetine muvasalat (ulaşım) ederken diğer taraftan Afganistan emiri Emânullah Han Hazretlerinin İngiltere'de memleketini temsil etmek üzere gönderdiği (Serdar Abdülhadi Han)'da (Londra)'ya muvâsalat etmişti (ulaşmıştı). Serdar Abdülhadi Han Afganistan'ın genç ve kıymetli ricâl-i siyasiyesinden biri olup, müddet-i medide (uzun müddet)

Afganistan'ın en mühim gazetelerinin riyaset-i taharriyesini (araştırma başkanlığını) deruhte etmiştir (yapmıştır).

Muma-ileyh Afganistan'ın (Londra)'ya izam ettiği ilk sefirdir. Esasen ancak Emir Emanullah Han Hazretlerinin cülusunu müteakibdir ki Afganistan mecbur olduğu infirad-ı siyasetinin (yalnızlık siyasetinin) zincirlerini kırarak manen, maddeten merbut olduğu memleketlerle tesis-i münasebet (ilişki kurma) ve akd-i muahedata (anlaşma yapmaya) başlamış ve gün geçtikçe Şark ve Garp devletlerine birer birer istiklalini tasdik ettirmeye muvaffak olmuştur. Bu suretle Afganistan tarafından Avrupa devletlerine izam olunmakta (gönderilmekte) olan her sefir yeni bir Devlet-i İslamiyenin sahne-i tarihe tulû'unu (doğuşunu) tebşir etmekte (müjdelemekte) ve mevcudiyet-i umumiye-i İslâmiyenin gün geçtikçe yeni asâr-ı hayat gösterdiğini isbat eylemektedir. Bu nokta câlib-i dikkatdir ki Afganistan hükümet-i İslamiyesi yalnız istiklalini tasdik ettirmekle kalmayarak bu istiklali en kavi ve en sağlam esasına istinad ettirmeye çalışmakta ve binaen-aleyh memleketin ihtiyacat-ı asriyesini (zamanın ihtiyaçlarını) temin etmek için Avrupa'ya berâ-yı tahsil talebe izam etmekte (göndermekte) ve müessesat-ı milliyesini ihya ve takviye etmek için pek hayırlı gayretler sarf eylemekte Anadolu'dan mekteplere ve orduya muallimler ve mürebbiler (öğretmen ve eğiticiler) celb etmektedir. Bilhassa Afganistan Emiri Emanullah Han Hazretlerinin her hayırlı teşebbüste milletine muktedâ (fikir ve davranışlarıyla örnek) olacak surette ibrâz-ı faaliyet etmesi memleketinin idaresini ıslah (düzeltmek) için bizzat ikdâmat-ı mesai-i meşkûrede (teşekküre değer çalışma ve gayretlerde) bulunması, her nezarete bizzat çalışması milletini tarik-i terakkiye (ilerleme yoluna) sevk etmek için her türlü irşadatta bulunması (doğru yolu göstermesi) Afganistan'ın kemâl-i memnuniyet ve şükran ile gördüğümüz inkişafatın (gelişmenin) en kuvvetli amilidir (sebebidir).

Bütün bu delâil Afganistan'ın talik-i taâlide (yükselmesinde) az zamanda pek mühim hatveler (adımlar) atacağını göstermektedir. Bu kardeş hükümet için tarik-i taâli de (yükselme yolunda) kemâl-i samimiyetle muvaffakiyetini temin eyleriz.

Bu münasebetle Afganistan'ın Londra sefirliğine tayin ettiği Serdar Abdülhadi Han'ın bir resmini derç ediyoruz. Muma-ileyh el-haletu hazihî (şimdi) 30 yaşındadır. Binaen-aleyh memleketinin ve İslam'ın nâfi'-i namına mukaddemane ve gayurane hizmetler (hizmetler) beklenecek bir yaşta bulunmaktadır.

(Roma)'da Afganistan Sefareti

Afganistan'ın bayrağı Abbasi Devleti'nin bayrağıdır. Beyrut'ta münteşir (yayınlanan) Arapça "El-Belağ" refikimiz 13 Şubat tarihli nüshasında malumat-ı atiyeyi veriyor:

Hıttâ-i Mısıriye (Mısır memleketi) eşrafından (Mahmud Nasır) Bey (Roma)'da bulunan bir dostundan Afganistan sefaretinin küşadı (açılması) hakkında bir mektup almıştır. Mektup ber-vech-i atidir (aşağıdaki gibidir):

Sene-i maliye'nin (1 Mart'tan itibaren başlayan yıl) birinci günü (Roma)'da mühim bir hadisenin şahidi oldum. Afganistan sefiri burada ikâmet eden altmış kadar Müslümanı davet etmişti. Med'uvinin (davetlilerin) kısm-ı azamı ekâbir-i İslamiyeden idi. Afganistan sefiri bir nutuk irad ederek Cenâb-ı Hak'ka hamd u sena ettikten sonra Afganistan'ın istiklalinden İtalya hükümetinin bu istiklali tanıdığından dolayı ilk Afgan sefirinin (Roma)'ya gittiğinden bahs etmiş ve müteakiben Afganistan bayrağını cemaate takdim ile bütün devlet-i Abbasiye'nin bayrağı olduğunu beyan eylemiştir. Bayrağın ortasında bir daire dairenin içinde bir Mihrab ve Kâbe-i Muazzama'nın resmi bulunmaktadır.

Afganistan sefir, bayrağı cemaate gösterdikten sonra bundan böyle daha nice nice İslam bayraklarının zuhur edeceğini (çıkacağını) Müslümanlık ve uhuvvet-i İslamiye sayesinde bunların hepsinin şan ve şeref kazanacağını beyan eylemiş ve müteakiben bütün cemaat ile birlikte bayrağı sefaretin üzerine keşide ederek (çekerek) Afganistan sefaretinin bütün Müslümanlar için müşterek bir yurt olduğunu beyan eylemiştir.

